

Karel Van den Bosch
Hoofdredacteur

Het eerste nummer van de jaargang 2008 van dit Tijdschrift bevat een essay, twee artikels, een onderzoeksnota en een aantal boekbesprekingen. Met enige trots presenteert de redactie de vertaling van een essay van John Goldthorpe en Michelle Jackson. De originele tekst zal verschijnen in een verzamelwerk met de titel *'Social Class: How does it work'* onder de redactie van Annette Lareau bij de Russel Sage Foundation. Dankzij de welwillende toestemming van de auteurs, de redacteur en de uitgever kan het Tijdschrift voor Sociologie u deze vertaling tegelijk met, of wellicht zelfs eerder aanbieden dan de publicatie van het origineel.

Ik neem aan dat John Goldthorpe geen introductie nodig heeft. Zijn onderzoek inzake de klassenstructuur van moderne maatschappijen, en vooral naar de intergenerationele mobiliteit tussen sociale klassen is genoegzaam bekend; en via het zogenaamde *'Erikson-Goldthorpe Occupational Class Scheme'* is zijn naam, zo niet vereeuwigd, dan toch voor lange tijd in het collectieve geheugen van de sociologie vastgelegd. Het essay van Goldthorpe en Jackson gaat over de zogenaamde 'op onderwijs gebaseerde meritocratie', waarin de maatschappelijke posities worden verdeeld volgens slechts één criterium: in het onderwijs gebleken en gevalideerde aanleg en inzet. Waar sommigen hierin de uiteindelijke legitimatie van sociale ongelijkheden zien, is dit maatschappijbeeld voor anderen een anti-utopie. Goldthorpe en Jackson stellen zich echter de vraag of er in feite in de Britse samenleving een beweging naar een 'op onderwijs gebaseerde meritocratie' te bespeuren is. Hun antwoord is ondubbelzinnig negatief: niet alleen hangt de onderwijsloopbaan nog altijd samen met de klasse van herkomst, maar tevens blijkt dat, zelfs nog in het middelbaar, kinderen uit de meer geprivilegieerde klassen vaker dan kinderen uit de arbeiderklasse voor de richtingen kiezen die uitzicht geven op hoger onderwijs, zelfs bij gelijke academische prestaties op dat moment. Ook bij de toegang tot de betere posities op de arbeidsmarkt blijft de klasse van herkomst een belangrijke rol spelen, los van het bereikte onderwijsniveau. Kinderen uit de arbeidersklasse met goede scholing komen weliswaar vaker dan vroeger terecht op die posities, maar zij vinden daar kinderen uit meer geprivilegieerde klassen naast zich

met minder goede schoolprestaties. Met andere woorden, de neerwaartse mobiliteit via onderwijs, die evenzeer een essentieel kenmerk is van een 'op onderwijs gebaseerde meritocratie' als opwaartse mobiliteit, vindt nauwelijks plaats. De verklaring hiervoor zoeken Goldthorpe en Jackson in het feit dat werkgevers voor veel – vooral commerciële – functies vragen om vaardigheden, die niet zozeer via het onderwijs worden aangeleerd, maar juist wel via de socialisatie in bepaalde klassen. Zij komen dan ook tot de conclusie dat de barrières voor de realisatie van een 'op onderwijs gebaseerde meritocratie' ingebakken zitten in liberale democratieën met een vrije-markt economie. Dit is het besluit van een essay dat voor veel Vlaamse en Nederlandse sociologen interessant zal zijn – maar wellicht ook enige afgunst zal opwekken. Voor schrijver dezes geldt in ieder geval dat hij een zekere afgunst voelde opkomen op de enorme rijkdom aan gegevens waarmee *Britse sociologen kunnen werken*, en waar we in België en Vlaanderen alleen maar van kunnen dromen.

De twee artikels in dit nummer gaan over Vlaanderen, al hebben ze zeker ook een meer algemene boodschap. Bruynooghe en Bracke maken een studie van netwerken van welzijnsorganisaties die actief zijn op het gebied van jeugdzorg. Hun theoretische vraag is in welke mate de relaties tussen organisaties in een netwerk ontstaan en groeien vanuit de taakverdeling binnen het netwerk. Zij beantwoorden deze vraag bevestigend: relaties tussen welzijnsorganisaties zijn niet zomaar een samenloop van lokale omstandigheden, maar beantwoorden aan een bepaald patroon; organisaties met eenzelfde statuut hebben sterk gelijkende samenwerkingsverbanden. De meest centrale posities in een netwerk worden in iedere bestuurde regio steeds ingenomen door dezelfde organisaties. Voor sociologen is dit een verheugende conclusie: ook op dit gebied zijn er kennelijk algemeen geldende mechanismen aan het werk, en is de sociale realiteit niet puur het resultaat van historische en andere toevalligheden. Sociologen kunnen die mechanismen blootleggen.

Een mechanisme van een andere aard wordt blootgelegd door Bram Spruyt in de derde bijdrage. Hij bestudeert het ethnocentrisme bij Vlaamse scholieren – gegeven de politieke constellatie in Vlaanderen een zeer relevant onderwerp. Uit vorig onderzoek kennen we al veel van de factoren op individueel niveau die het waarschijnlijker maken dat een jongere persoon ethnocentristische denkbeelden aanhangt. De bijdrage van Bram Spruyt bestaat erin dat hij kijkt naar het effect van de sociale omgeving – meer concreet van de kenmerken van leerlingengroepen op ethnocentristische opvattingen van leerlingen. Het blijkt dat leerlingen uit groepen met meer leerlingen met risicokenmerken op ethnocentrisme zich negatiever opstellen tegenover allochtonen, ook na controle voor hun individuele kenmerken. Er ontstaat kennelijk in dergelijke groepen een dynamiek met betrekking tot ethnocentrisme die niet te reduceren is tot de individuele kenmerken van leerlingen. Verheugend is dat hij ook vindt dat, wanneer de leerlingengroep relatief veel allochtone jongeren omvat, de autochtone leerlingen zich minder ethnocentristisch opstellen. Meer contact met al-

lochtone leerlingen reduceert kennelijk bij de laatsten de vooroordelen en negatieve gevoelens ten aanzien van allochtonen. Een verontrustende bevinding van Spruyt is dan weer dat de onderwijsvormen in het Vlaamse secundair onderwijs – algemeen, technisch en beroeps – zeer sterk gesegregeerd zijn in termen van risicokenmerken ten aanzien van ethnocentrisme.

Ten slotte bevat dit nummer een onderzoeksnota van de hand van Marjolijn De Wilde over tienerzwangerschappen in België. Ik vermoed dat deze bijdrage alles bevat wat er cijfermatig geweten is en geweten kan worden over de recente evolutie van dit verschijnsel. Het blijkt dat er – anders dan soms gedacht – geen duidelijke tendens is in de evolutie van het aantal tienerzwangerschappen: op het einde van de jaren 1990 was er een stijging, maar in de eerste jaren van deze eeuw leek er terug een daling te zijn opgetreden. Wel een duidelijke tendens is dat steeds minder zwangere tienermeisjes ervoor kiezen hun zwangerschap uit te dragen, en dat een steeds groter aandeel van hen voor abortus kiest. Hiermee is deze bijdrage een goed voorbeeld van wat een onderzoeksnota moet zijn: een relatief korte tekst met interessante en nieuwe empirische resultaten over een relevant thema. De redactie van het Tijdschrift voor Sociologie zou graag meer onderzoeksnota's publiceren; wij hopen dat dit voorbeeld andere onderzoekers ertoe zal aanzetten om hun resultaten via dit kanaal wereldkundig te maken.